

Studiegids 2022 – 2023
Bacheloropleiding Film en Televisie
Sound Design – Jaar 2

Nederlandse Filmacademie
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding Sound Design.....	3
2. Beroep en werkveld van Sound Design.....	4
3. Team van Sound Design.....	6
4. Globaal programma Sound Design.....	7
Hoofdpijnen van het programma in jaar 1 t/m 4.....	7
Programmaoverzicht jaar 2.....	8
5. Detailbeschrijvingen programma jaar 2.....	10
Film in context 2.....	10
Praktijkblok 1.....	11
Praktijkblok 2.....	12
Workflows en postproductie.....	14
Theorie in geluidstechniek A.....	16
Geluidsopname voor film.....	17
Geluidsmontage in L/C/R/S.....	18
Geluidsmontage en mixage in 5.1.....	20
Theorie in geluidstechniek B.....	21
Geluidsarchief en presentatie.....	22
Commercial 4e jaar.....	23
Vorbereiding 3e jaar.....	24
Geluid en dramaturgie.....	26
Muziekplanning en sound design.....	27
Nasynchronisatie en voice over.....	28
Foley.....	29
Stereo en surround geluidsopname voor film.....	30
Geluidsanalyse eindexamenfilms.....	31
Bijlage 1. De eindcompetenties van de opleiding.....	33

1. INLEIDING SOUND DESIGN

Van oudsher is de afstudeerrichting Sound Design een combinatie van de drie specialismen: geluidsopname, geluidsmontage én mixage, waarbij zowel voor documentaire als voor fictie films wordt gewerkt. Deze aanpak zorgt ervoor dat Sound Design studenten het (separate) belang van deze specialistische onderdelen ontdekken en de interactie tussen die verschillende onderdelen inhoudelijk leren gebruiken: geen enkel onderdeel staat op zichzelf, het is de samenhang die ook voor de losse onderdelen inhoud genereert.

Zo wordt een Sound Design student in principe opgeleid als multi-specialist die bovendien, dankzij de zeer intensieve samenwerkingsverbanden tijdens de praktijkoefeningen, veel kennis van en ervaring met de aansluitende vakgebieden opdoet. Gaandeweg de opleiding kan een individuele student zich, indien gewenst, meer concentreren op één van de vakspecialismen, om zo op dat gebied een (iets) hoger eindniveau te bereiken.

In de verschillende specialismen moet voldoende kennis en kunde worden opgedaan in een afwisseling tussen theorie en praktijk, waarbij de noodzakelijke kennis en kunde voor elk van de onderdelen zeer veelomvattend is. Het is onmogelijk om dit - in vier jaar - voor alle onderdelen met even grote diepgang te doen, en dat betekent dat er weloverwogen keuzes gemaakt moeten worden in welke elementen voor de opleiding Sound Design prioriteit hebben. Op dit moment is er vanuit de opleiding absolute prioriteit voor een inhoudelijke benadering van geluid bij beeld, om ervoor te zorgen dat studenten Sound Design elk aspect van hun werk (zowel voor geluidsopname als voor geluidsmontage en mixage) in ieder geval relateren aan wat de vertelling, in het kader van de regievisie, inhoudelijk en emotioneel bij het publiek moet losmaken.

Er zal bovendien blijvende aandacht en energie nodig zijn om studenten van de vakklassen scenario, regie en productie een zodanig inzicht in de werking van geluid/sound design te geven, inclusief de daarvoor noodzakelijke praktische voorwaarden, dat de filmische vertellingen op de academie en in de beroepspraktijk een cinematografisch niveau krijgen vanuit de inhoudelijke toepassing van het geluid.

2. BEROEP EN WERKVELD VAN SOUND DESIGN

In film gaat het om beeld én geluid. Een Sound Designer geeft vorm aan alles wat in de film te horen is.

Van oudsher is Sound Design een combinatie van drie specialismen: geluidsopname, geluidsmontage én mixage, waarbij zowel voor het documentaire -, fictie - als animatie genre kan worden/wordt gewerkt, waarbij de geluidsinhoud varieert van foley en nasynchronisatie tot voice-over, geluidseffecten, atmosferen en soms ook muziek.

De drie specialismen staan nooit op zichzelf, het is de samenhang tussen de specialistische onderdelen die ook voor de losse onderdelen inhoud genereert. Het Sound Design, zoals waarneembaar voor het publiek, kan binnen elk van de drie specialismen ontstaan of worden gemaakt, het is de specifieke scène/film inhoud (onafhankelijk van het genre) die bepaalt hoe en in welke mate de drie Sound Design onderdelen samenwerken voor het beste resultaat, in combinatie en synthese met het (gemonteerde) beeld.

Vanwege de opmerkelijke en fundamentele verschillen tussen beeld en geluid (beeld wordt geprojecteerd via stilstaande beelden, geluid beweegt altijd; beeld wordt geprojecteerd op een projectievlak, geluid wordt driedimensionaal geprojecteerd in de ruimte) is de manier van opnemen, manipuleren, representeren en presenteren van geluid heel anders dan bij beeld, en dat vraagt om een geheel eigen expertise.

Een belangrijk (historisch) gegeven voor de Sound Designer is dat alle andere vakspecialisten in het werkproces meestentijds bezig zijn met de vertelling van het verhaal 'in beeld', terwijl de Sound Designer zich (vaak als enkeling) richt op de vertelling van het verhaal 'in geluid'. Vanwege het fundamentele verschil in beeld en geluid is voor een optimale aanpak en de samenwerking en synthese van beeld én geluid, veel aandacht nodig van alle samenwerkende filmmakers. Dit betekent dat een inhoudsvol Sound Design pas mogelijk wordt wanneer scenario/plan van aanpak, regie en productie hiervoor voldoende intrinsieke mogelijkheden scheppen en alle andere vakspecialisten deze mogelijkheden onderkennen, ondersteunen en uitbuiten.

In het algemeen is het gedurende het productieproces belangrijk dat het geluidsteam 'onzichtbaar' z'n werk doet en het beeldteam 'onhoorbaar'. Het laatste is in de praktijk (extreem veel) moeilijker te bereiken dan het eerste omdat de geluidswereld buiten 'het beeld' net zo aanwezig zal zijn/is als de geluidswereld in beeld: geluid beperkt zich niet tot wat er in het filmkader te zien is. Controle over de uiteindelijk in de film hoorbare geluidswereld is alleen bereikbaar als alle filmmakers daar gezamenlijk de inspanning voor willen leveren.

In het 'topsegment' van de beroepspraktijk (bioscoopfilm) is een zekere mate van specialisatie gebruikelijk, vooral set en post zijn vaak een apart werkgebied. De productiemiddelen voor geluidsopname, geluidsmontage en mixage zijn zeer verschillend en binnen het 'topsegment' buitengewoon omvangrijk en (nog steeds) kostbaar. De kennis en kunde die nodig zijn voor het beheersen van de productiemiddelen voor het geluid zijn logischerwijs slechts bereikbaar na langdurige training en komen vaak pas echt tot hun recht met zeer veel werkervaring. Het is daarom minder gebruikelijk dat een Sound Designer in het topsegment excelleert in alle drie de specialismen; economische motieven spelen hierbij ook een rol.

De voortschrijdende techniek en digitalisering hebben er echter wel voor gezorgd dat bijna alle productiemiddelen sterk in prijs zijn gedaald, de mogelijkheden extreem zijn toegenomen en de bereikbare geluidskwaliteit ongekend hoog is.

Direct ónder het topsegment zijn de mogelijkheden voor het combineren van specialistische taken binnen Sound Design zodoende behoorlijk groot: de ene Sound Designer draait een kleine documentaire om op het volgende moment de synchrone geluidsmontage te verzorgen van de grote fictie film die daarvóór gedraaid is, een andere Sound Designer mixt een gecompliceerde documentaire met zelf in surround opgenomen atmosferen, voor de internationale première in Venetië.

Digitale camera's, van het allerhoogste topsegment tot ver daaronder (deze camera's zijn inmiddels in elke prijsklasse beschikbaar), vormen al langere tijd een kolossale uitdaging voor Sound Designers:

- Het tegelijk draaien met meerdere camera's neemt toe, waarbij de tweede camera op het laatste moment en met-groot-gemak wordt ingezet voor second-unit opnamen, zonder dat er een tweede geluidspersoon/geluidscrew beschikbaar is
- De toegenomen 'gevoeligheid' van digitale camera's in combinatie met (zeer) lichtgevoelige lenzen en een adequate keuze voor locatie('s) zorgt ervoor dat 'uitlichttijd' indien gewenst tot een minimum kan worden beperkt zonder onoverkomelijk kwaliteitsverlies. Een veel hogere werksnelheid komt zo binnen bereik, mede omdat grootte en gewicht van de camera afnemen en stabilisering van de hand-held camera op verschillende manieren mogelijk is: fictie films kunnen qua werksnelheid gaan lijken op documentaire, een gedegen voorbereiding wordt essentieel voor geluid: 'pre-light' zou 'pre-sound' kunnen worden
- De beeldkwaliteit van digitale camera's neemt toe evenals de mogelijkheden voor nabewerking van het digitale beeld. De inhoud van het beeld is zodoende tijdens het draaien niet definitief; in de postproductie wordt het ruime medium een close-up, een beeld-verstorende snelweg verdwijnt via visual effects; in beeld met meer of minder moeite snel weg, in geluid een blijvende bron van inhoudsloze aanwezigheid.

3. TEAM VAN SOUND DESIGN

Het onderwijs wordt verzorgd door een vast team aangevuld met een beperkt aantal gastdocenten. Het vaste team zorgt ervoor dat het programma en de uitvoering ervan kwalitatief goed zijn. Dit team vormt de kern van de afstudeerrichting en bestaat uit:

- Michel Schöpping – studieleider sound design
- Tessa Fransen – docent sound design
- Jillis Molenaar – docent sound design
- Giel van Geloven – docent sound design
- Kaveh Vares – docent sound design
- Karin van den Heuvel – coördinatie en ondersteuning (onderwijsbureau)

De studieleider is verantwoordelijk voor:

- de inhoud van het onderwijsprogramma als geheel
- de opbouw en de samenhang van dat onderwijsprogramma
- het aansturen van de uitvoering van het onderwijs
- het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs
- het selecteren en begeleiden van geschikte gastdocenten
- het bijhouden en bewaken van de studievoortgang van studenten
- overleg met het werkveld over de eindkwalificaties en het onderwijsprogramma

De vaste docenten verzorgen zelf diverse onderdelen van het programma zoals het geven van lessen en het begeleiden en coachen van oefeningen.

Gastdocenten verzorgen bepaalde onderdelen van het programma. Enkele regelmatig terugkerende namen zijn:

- Bert Kraaijpoel
- Vladimir Rakic,
- Frank van der Weij,
- Evelien van der Molen
- Bente van der Spek
- Taco Drijfhout e.a.

Medewerkers van het onderwijsbureau ondersteunen de studieleider en (gast)docenten bij de organisatie en de uitvoering van het onderwijs. Zij zorgen ervoor dat alles zo goed mogelijk verloopt.

4. GLOBAAL PROGRAMMA SOUND DESIGN

Hoofdpijnen van het programma in jaar 1 t/m 4

Propedeuse: basisjaar

- Grotendeels een gemeenschappelijk programma
- Gezamenlijke introductie op filmmaken en basistheorie van de verschillende disciplines
- Kleine praktijkoefeningen
- Bezoek aan festivals
- Specialisatieprogramma van de eigen afstudeerrichting
- Aan het eind van het 1e jaar wordt vastgesteld of de student geschikt is om door te gaan naar de hoofdfase van de afstudeerrichting

Tweede jaar: ambacht en samenwerken

- Vanaf nu werken studenten vooral vanuit de eigen afstudeerrichting
- Gemeenschappelijke praktijkoefeningen, waarin de focus ligt op samenwerken
- Vakinhoudelijke voorbereiding op deze oefeningen met veel aandacht voor de ambachtelijke kant
- Verdieping van de gemeenschappelijke basistheorie
- Vakspecifieke praktijk / theorie
- Aandacht voor formuleren van, en reflectie op inhoud, samenwerking en leerproces

Derde jaar: verdiepen en onderzoeken

- Focus op verdiepen en onderzoeken van filmische mogelijkheden
- Twee gemeenschappelijke praktijkoefeningen
- Vakspecifieke praktijk / theorie
- Onderzoeken van de persoonlijke artistieke en ambachtelijke mogelijkheden en ambities
- Ruimte voor delen van individuele artistieke ontdekkingen
- Voorbereiding eindexamenfilm(s)
- Stage
- Excursie

Vierde jaar: profileren en bewijzen

- Voornamelijk in het teken van de eindexamenfilm(s)
- Excursie
- Stage
- Scriptie
- Voorbereiding beroepspraktijk

Een overzicht van de eindcompetenties (dat wat een student aan het eind van de opleiding, als beginnende beroepsbeoefenaar, moet kunnen) is te vinden in Bijlage 1. Meer informatie over de doelen van de opleiding is te vinden in paragraaf 3.2 van het algemene deel van de studiegids.

Programmaoverzicht jaar 2

Het tweede studiejaar is het eerste specialistische jaar, een jaar waarin je met zoveel mogelijk aspecten van geluidsopname, geluidsmontage en mixage bekend raakt. Het jaar is vormgegeven rondom een flink aantal gezamenlijke filmoefeningen, zowel documentair als fictie, waarbinnen het gehele filmtraject aan bod komt. De noodzakelijke theoretische kennis voor geluidsopname, geluidsmontage en mixage wordt aangeboden in twee theorieblokken. Je bereidt je op de belangrijkste theorie terdege voor door het maken van huiswerkopdrachten, zodat toegespitste vragen tijdens de les mogelijk zijn. De gezamenlijke praktijkperioden worden in nauwe samenwerking met de andere vakklassen uitgevoerd. In die perioden spelen inhoudelijke en uitvoerend-ambachtelijke aspecten een gelijkwaardige rol.

De gebruikte apparatuur voor de eerste oefeningen in het tweede jaar is beperkt tot niet méér dan vier microfoons tegelijkertijd, waarbij zendermicrofoons alleen worden gebruikt als een andere oplossing praktisch onmogelijk of onwenselijk is. Zo wen je aan een zeer eenvoudige en eenduidige geluidsketen en raak je vertrouwd met de klank hiervan. Het basiselement van goed 'direct' geluid bij beeld, vooral afhankelijk van de plaatsing van de microfoon t.o.v. het beeld (kader), maken we hiermee inzichtelijk én hoorbaar, zodat een zorgvuldig gebruik van de hengelmicrofoon de basis vormt voor de volgende jaren. Tijdens de praktijkoefeningen bieden we, waar enigszins mogelijk, de mogelijkheid om het camerabeeld te bekijken op een eigen beeldmonitor, zodat alle aandacht zich kan richten op 'geluid bij beeld'.

Door het maken van schriftelijke geluidsconcepten voor alle oefeningen focust de student zich optimaal op de inhoudelijke werking van geluid bij beeld en wordt de creatieve en inhoudelijke betrokkenheid bij elke productie zo groot mogelijk. Een intensieve samenwerking met de regiestudent staat hierbij centraal en voorbereidend overleg met alle andere disciplines is een voorwaarde, zodat individuele creativiteit zich bundelt in gezamenlijke projectcreativiteit.

Tussen 'echte-documentaire' en 'echte-fictie' projecten bestaat voor het gehele geluidstraject in het algemeen een (zeer) groot verschil. Tijdens de draaiperiode is er bij documentaire een kleine en hechte groep aan het werk en is er vaak veel aandacht voor wat zich aanbiedt vanuit de realiteit en is er sprake van een indexicale filmverwijzing. Het directe geluid is dan van het allergrootste belang, nasynchroniseren is bijna altijd onmogelijk! De geluidsmontage en mixage bij dit soort film maakt eventueel minder gebruik van toegevoegde elementen. Bij een fictie film is, in veel gevallen, een veel grotere groep mensen betrokken en iedereen werkt aan de hand van een draaiboek met *découpage*. Het directe geluid is ten dele planbaar, er kan controle over worden uitgeoefend, en in de geluidsmontage en mixage is theoretisch 'alles' mogelijk, slechts afhankelijk van de inhoudelijke eisen die de film wil stellen. Vanwege dit grote verschil wil je als geluidsstudent waarschijnlijk in beide genres voldoende ervaring opdoen; we zoeken dan ook naar een evenwichtig mogelijke verdeling tussen documentaire- en fictieprojecten in het tweede jaar. Het derde en vierde jaar bieden meer mogelijkheid om rekening te houden met een eventuele persoonlijke voorkeur. Naast geluidstheorie en praktijk volg je in het tweede (en derde) jaar nog een aantal gemeenschappelijke lessen voor film in context.

Gemeenschappelijke basistheorie:

- Film in context jaar 2 7 EC
onderzoeken van de betekenis en de werking van filmgenres, evenals verstevigen en verbreden van het referentiekader (filmlijst)

Gemeenschappelijke praktijkoefeningen:

- Praktijkblok 1 9,5 EC
verzorg geluidsopname, L/C/R/S geluidsmontage en mixage bij de eerste serie gemeenschappelijke oefeningen

- Praktijkblok 2 9 EC
verzorg stereo geluidsopname, 5.1 geluidsmontage en mixage bij de tweede serie gemeenschappelijke oefeningen
- Workflows en postproductie 1,5 EC
Verwerven van basiskennis van technische realisatie van film: wat komt er allemaal bij kijken, wat gebeurt er zoal in de postproductie en hoe werken de verschillende departementen samen om tot een goede 'workflow' te komen?

Vakspecifieke praktijk / theorie:

- Theorie in geluidstechniek A 4 EC
microfoons, technische kwaliteit van geluid, natuurkundige aspecten en stereo techniek
- Geluidsopname voor film 3 EC
representatie en presentatie van een bestaande geluidswereld
- Geluidsmontage en mixage in L-C-R-S 3 EC
geluidsmontage en mixage creëert filmische inhoud
- Geluidsmontage en mixage in 5.1 2 EC
geluid voor een hoorbare surround wereld
- Theorie in geluidstechniek B 3 EC
digitale techniek, stereo techniek, surround techniek
- Geluidsarchief en presentatie 5 EC
representatie van een wondere geluidswereld
- Commercial 4^e jaar 1,5 EC
maximaal vertelresultaat in minimale tijd
- Voorbereiding 3^e jaar 2 EC
een professioneel niveau in gebruikte ambachtelijke techniek

Theorie in praktijk

- Geluid en dramaturgie 1 EC
hoe klinkt de wereld van het filmkarakter?
- Muziekplanning en sound design 1 EC
welke fundamentele rol speelt muziek binnen het sound design?
- Nasynchronisatie en voice over 3 EC
welke filmische werkelijkheid presenteren we?
- Foley 1,5 EC
kijkrichting en emotie sturen en versterken dankzij Foley
- Stereo en surround geluidsopname voor film 1 EC
stereo en surround opnamen voor synchroon en niet-synchroon geluid

Individuele opdrachten

- Geluidsanalyse eindexamenfilms 2 EC
een persoonlijke mening professioneel beargumenteren

5. DETAILBESCHRIJVINGEN PROGRAMMA JAAR 2

Film in context 2

Algemene typering en inhoud

In het eerste jaar heb je een globaal overzicht ontwikkeld met betrekking tot de geschiedenis van film als kunstvorm in relatie tot sociaal-maatschappelijke en artistieke ontwikkelingen in de achterliggende perioden. Daartoe heb je diverse canonieke films gezien (filmlijst) en een aantal daarvan geanalyseerd en met elkaar in verband gebracht (filmblogs, toets 1 en 2).

In dit tweede jaar ga je dit globale overzicht verbreden en verdiepen door middel van het analyseren van films en het onderzoeken van de context van deze films. Als vertrekpunt dient hierbij “filmgenre”, als concept en als manier om films te groeperen. Vragen die centraal staan zijn onder andere: Waarom is kennis over genres belangrijk? Hoe ontstaan genres en hoe herken je ze? Hoe verhouden genres zich tot de politieke, maatschappelijke en (film-) historische context?

Je past deze kennis toe in vorm van een onderzoeksopdracht (video-essay), waar je in duo's aan werkt. Daarbij kan je voor een belangrijk deel je eigen interesse en fascinatie volgen. Omdat je de resultaten ook aan elkaar presenteert, maak je ook kennis met films en contexten buiten je eigen interessegebied. De uitkomsten van de individuele onderzoeken worden per duo in vorm van een video-essay gepresenteerd aan het gehele jaar. Een selectie van de onderzoeken zal voor de hele academie inzichtelijk zijn via Kaltura.

In de laatste week van het schooljaar wordt de opmaat gemaakt naar de theorie van jaar 3 waarin auteurschap centraal staat, in de brede zin van het woord.

Leerdoelen

Na afloop:

- kan je verschillende filmgenres op het gebied van fictie en van documentaire herkennen, benoemen en in hun bredere politieke, maatschappelijke en historische context plaatsen;
- kan je (zelfstandig) relevant onderzoek opzetten en doen door middel van filmanalyse en bronnenonderzoek (in de Mediatheek, openbare archieven en online);
- kun je jouw onderzoek presenteren in een vorm die aansluit bij je eigen expertises;
- ben je je bewust van je eigen (gekleurde) blik op film;
- kun je met een kritische en analytische blik naar film en film literatuur kijken;
- heb je je eigen visie en handtekening verder ontwikkeld.

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing
7. Communicatief vermogen

Onderwijsvorm

- Hoor- en kijkcolleges, waarbij de basistheorie wordt uitgelegd, inspirerende en maatschappelijk relevante onderwerpen aan bod komen en voorbeelden van films en filmfragmenten besproken worden;
- Opdrachten, in duo's;
- Zelfstudie, deels onder begeleiding van de docent.

Contacttijd

120 uur

Docenten

Menno Otten, Kathleen Lotze en gastdocenten

Toets

- Presentatie van het onderzoek in vorm van een video-essay (in duo's)

Beoordeling

Een voldoende resultaat voor de toets

Studiebelasting

7 EC (196 uur)

Praktijkblok 1

Algemene typering en inhoud

In een vrij korte periode wordt in twee ronden een aantal documentaire- en fictieproducties gerealiseerd. Je wordt zodanig ingedeeld dat iedereen ongeveer hetzelfde aantal producties 'draait', in geluid monteert en mixt, met een zo gelijk mogelijke verdeling tussen documentaire en fictie.

Voor jou als geluidsstudent is dit de eerste keer dat je binnen de Filmacademie het totale geluidstraject voor een gemeenschappelijke documentaire- en fictieoefening verzorgt.

De producties waaraan gewerkt wordt zijn:

- de korte documentaire oefening 1 (KDO 1): interpreteer een lokaal nieuwsbericht op basis van eigen research tot een documentaire vertelling
- de studio fictie oefening (SFO): realiseer een fictiefilm in een fysiek decor in de studio
- de korte documentaire oefening 2 (KDO 2): realiseer een documentaire vertelling over een locatie puur in beeld en geluid (zonder interview/gesprek)

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel:

- heb je praktijkervaring opgedaan in synchrone geluidsopname, niet-synchrone geluidsopname, geluidsmontage en mixage en zo een grotere bedieningsvaardigheid van de gebruikte (geluids)apparatuur verworven.
- kan je een bruikbaar geluidskoncept maken vanuit een gegeven fictiescript/scène of documentair filmplan, waarbij geluidsmechanismen worden geïncorporeerd binnen het concept.
- kan je de inhoud van het geluidskoncept communiceren via het maken en presenteren van geluidsvoorbeelden tijdens het crewoverleg.
- kan je de inhoud vanuit het geluidskoncept vertalen in praktische voorwaarden voor het opnemen van het geluid tijdens de draaiperiode en deze voorwaarden communiceren aan de crew.
- kan je een passende microfoontechniek kiezen op basis van de representatieve eigenschappen van geluidsopname.
- kan je de door de montagestudent afgeleverde montage 'organiseren' in een Pro Tools-sessie die geschikt is voor het werken in L/C/R/S en waarbij het synchrone geluid zodanig is gemonteerd dat het gebruiksklaar is voor de 'mixage'.
- kan je de inhoud van de film presenteren én representeren in een toepasselijk sound design, gebaseerd op het met de regisseur overeengekomen geluidskoncept

- kan je een inhoudelijke mixage van de geluidsmontage maken gericht op een L/C/R/S uitbrengformaat, die voldoet aan de daarvoor geldende normen.
- kan je de L/C/R/S mix vertalen in een stereo mix (Lo-Ro) die voldoet aan de daarvoor geldende normen.
- kan je op basis van kritisch kijken, luisteren en analyseren een onderbouwd professioneel oordeel formuleren over de gerealiseerde films tijdens de vakklasevaluaties en reflecteren op de samenwerkingsaspecten tijdens de crewevaluaties.

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing
6. Organiserend en ondernemend vermogen
7. Communicatief vermogen

Onderwijsvorm

- praktijksimulatie waarin je vooral zelfstandig (samen)werkt met een beperkt aantal coachingsmomenten.
- je houdt gedurende de gehele praktijkperiode een (leer)logboek bij als bron en basis voor je (eind)reflectieverslag.

Coaching / begeleiding

Michel Schöpping, Jillis Molenaar, Giel van Geloven, Evelien van der Molen, Bente van der Spek e.a.

Toets

Een individueel reflectieverslag van elke oefening (in het licht van de leerdoelen).

Beoordeling

- actieve participatie tijdens de oefeningen zelf maar ook tijdens de begeleidings- en evaluatiemomenten
- een voldoende voor het reflectieverslag

Studiebelasting

9,5 EC (266 uur)

Praktijkblok 2

Algemene typering en inhoud

Je doet uitgebreide praktijkervaring op in geluidsofname, geluidsmontage en mixage bij documentaire- en fictiefilm in een zeer intensief samenwerkingsverband met alle andere vakklassen, waarbij de techniek ten dienste staat van de inhoud. Je oefent in het gebruik van stereo geluid tijdens geluidsofname en 5.1 geluidsmontage en mixage. Je hebt al een gedegen inzicht in het verloop van een filmtraject, bent bekend met de spanningen die het filmen met zich meebrengt en weet goed om te gaan met tijdsdruk, hiërarchie op de filmset, communicatie met andere departementen en de wensen van productie en regie. Tijdens de voorbereiding wordt uitgebreid ingegaan op de competenties die bij deze oefening ontwikkeld moeten worden en je bestudeert deze zodat je je bewust bent van het 'zelflerende' proces tijdens deze oefening.

Vooraf maak je in overleg met de student Regie een geluidskoncept dat wordt doorgesproken met Michel Schöpping, Jillis Molenaar en/of Giel van Geloven, waarna de benodigde apparatuur kan worden gereserveerd bij Jillis Molenaar. Het geluidskoncept wordt tijdens de stijlbespreking besproken. Je bent nu in alle onderdelen meer bedreven geraakt, maar kunt een beroep doen op begeleiding bij Michel Schöpping, Jillis Molenaar en/of Giel van Geloven. en/of de studieleider sound design.

De draai-evaluatie geeft inzicht in de samenwerkingsaspecten tijdens het draaien. Tijdens de beeldmontage, geluidsmontage en mixage wordt er gezamenlijk gecoacht door begeleiders van regie, montage en sound design. De crewevaluatie geeft inzicht in de samenwerking tijdens de postproductie. Je schrijft een verslag (max. drie A-4) over de bevindingen tijdens deze oefening voor wat betreft voorbereiding, samenwerking, ondervonden problemen, assistentie, geluidsmontage, mixage, communicatie, inhoudelijk gebruik van geluid, verwachtingen vooraf en het uiteindelijke resultaat. Het tijdens het productieproces bijgehouden persoonlijke logboek vormt hiervoor de basis.

De producties waaraan gewerkt wordt zijn:

- de locatie fictie oefening (LFO): realiseer een korte fictiefilm opgenomen op locatie
- de korte documentaire oefening 3 (KDO 3): onderzoek je eigen stem door het realiseren van een 'vrije' documentaire vanuit een eigen idee

Literatuur

Plan van aanpak, scenario, draaiboek en geluidskoncept

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- vanuit het filmplan/script een geluidskoncept maken met filmische uitgangspunten en toepasselijke geluidsmechanismen
- de inhoud van het geluidskoncept communiceren via het maken en presenteren van geluidsvoorbeelden tijdens het crewoverleg, en die inhoud vertalen in praktische voorwaarden voor het opnemen van het geluid tijdens de draaiperiode en deze voorwaarden communiceren aan de samenwerkende departementen.
- een passende stereo microfoontechniek kiezen voor de synchrone geluidsopnamen op basis van de representatieve eigenschappen van geluidsofname, en de gebruikelijke geluidsapparatuur professioneel bedienen
- stereo geluidsopnamen leveren met een toepasselijke microfoontechniek voor auralisaties en gebruik in de (beeld)montage en geluidsmontage
- een door de montageleraar afgeleverde montagesessie 'organiseren' in een Pro Tools-sessie die geschikt is voor het werken in 5.1, waarbij het synchrone geluid zodanig is gemonteerd dat het gebruiksklaar is voor een 'mixage'
- de inhoud van de film representeren in een toepasselijk sound design, gebaseerd op het met de regisseur overeengekomen geluidskoncept
- een inhoudelijke mixage van de geluidsmontage maken, gericht op een 5.1 uitbrengformaat, die voldoet aan de daarvoor geldende normen
- de 5.1 mix vertalen in een stereo mix (Lt/Rt), die voldoet aan de daarvoor geldende normen
- op basis van kritisch kijken, luisteren en analyseren een onderbouwd en professioneel oordeel formuleren over de gerealiseerde film tijdens de vakklasevaluaties en tijdens de crewevaluaties reflecteren op de samenwerkingsaspecten

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

- 6. Organiserend en ondernemend vermogen
- 7. Communicatief vermogen

Onderwijsvorm

- praktijksimulatie
- zelfstudie
- (leer)logboek voor reflectieverslag

Contacttijd

20 uur

Coaching / begeleiding

Michel Schöpping, Jillis Molenaar, Giel van Geloven, Taco Drijfhout, Evelien van der Molen

Toets

- actieve participatie
- inhoudelijke kwaliteit geluidsconcept
- kwaliteit synchrone en additionele geluidsopnamen, inclusief geluidsrapporten
- stereo geluidsgebruik in geluidsopname, geluidsmontage en mixage
- 5.1 geluidsmontage en toepasselijk sound design
- 5.1 mixage representeert het sound design en voldoet aan norm(en)
- Lt/Rt stereo mix representeert 5.1 mix en voldoet aan norm(en)
- vakklas- en crewevaluaties
- individueel reflectieverslag

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- geluidsconcept
- kwaliteit stereo geluidsopnamen
- bedieningsvaardigheid
- 5.1 geluidsmontage
- 5.1 mixage
- Lt/Rt stereo mix
- individueel reflectieverslag

Studiebelasting

9 EC (252 uur)

Workflows en postproductie

Algemene typering en inhoud

Het maken van een film stopt niet na het draaien. Sterker nog, sommigen zullen beweren dat filmmaken dan pas echt begint. Daar komt nog bij dat, met de transitie van analoge opname- en vertoningsformaten naar digitaal, het vak van filmmakers de afgelopen decennia steeds technischer is geworden.

Dit programmaonderdeel bestaat uit twee delen:

- Theorie: Production Workflows Basics lessenreeks
- Praktijk: Workflowtests voorafgaand aan de grotere oefeningen (KDO1, 2, 3, LFO, SFO)

In de lessenreeks Production Workflows Basics leer je over de basisbeginselen van alle techniek die nodig is om film te maken, van pre-productie tot uiteindelijke vertoning van je film. Je zult kijken naar hoe de verschillende departementen op de set en in postproductie met elkaar samenwerken en afhankelijk zijn van technische keuzes en communicatie. Verspreid over het jaar volg je lessen over onderwerpen zoals:

- de impact van de keuze voor een specifieke camera op de set;
- het correct beheren van alle data en metadata die je tijdens een productie genereert;
- de technische organisatie van het beeld- en geluidsmontage traject;
- de creatieve mogelijkheden met kleurcorrectie en visual effects (VFX);
- moderne oplevereisen en hoe ervoor te zorgen dat je daaraan kan voldoen;
- welke rol speel je zelf in het postproductie traject en hoe verhoud je je tot andere crewleden.

Aan de hand van een generieke postproductie planning en workflow diagram leer je gaandeweg hoe alle verschillende taken en onderdelen zich tot elkaar verhouden.

In de Workflowtest voorafgaand aan de diverse oefeningen breng je met elkaar het geleerde in de praktijk. Je maakt met de crew van de films een plan hoe de verschillende technische elementen van het filmmaken getest kan worden, wie verantwoordelijk is voor welk gedeelte en wie het geheel overziet en zorgt voor tijdige oplevering van de testbevindingen. De workflow die je test ga je vervolgens op de oefeningen in de praktijk brengen.

Leerdoelen

Na afloop van dit programmaonderdeel:

- snap je in globale zin welke stappen de technische realisatie van een film doorloopt;
- weet je welke verantwoordelijkheid de verschillende departementen van een filmcrew dragen t.a.v. de technische realisatie;
- kan je als crew een simpele workflow uitdenken, uitwerken, testen en evalueren;
- heb je kennis van een groot aantal technische kernbegrippen en hoe ze zich tot elkaar verhouden;
- spreek je de taal van je mede-crewleden in andere departementen voldoende om met elkaar in gesprek te gaan en te blijven over uitdagingen tijdens de postproductie.

Competenties

3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
6. Organiserend en ondernemend vermogen
7. Communicatief vermogen

Onderwijsvorm

- Hoorcolleges waarbij de basistheorie wordt uitgelegd;
- Tweetal praktijk opdrachten waarin de volledige workflow van een film doorlopen wordt met een beperkte hoeveelheid zelf gedraaid filmmateriaal;

Docenten

Miga Bär en gastdocenten

Toets

- Overhoring van de geleerde theorie tijdens de lessen in de vorm van een quiz
- Presentatie van de uitkomsten van de workflowtests, zowel plenair als in geschreven vorm

Beoordeling

- verplichte aanwezigheid bij alle voor jouw vakklas relevante theorie lessen
- zichtbaar actieve participatie in de lessen blijktens de resultaten van de quizen

- zichtbaar actieve deelname aan workflowtests d.m.v. de plenaire presentatie en het aan te leveren logboek/reflectieverslag

Studiebelasting
1,5 EC (42 uur)

Theorie in geluidstechniek A

Algemene typering en inhoud

Het technisch fundament voor onderdelen van het vak:

Microfoons: Fundamentele en afgeleide richtingskarakteristieken met karakteristieke eigenschappen en werkingsprincipes (o.a. voedingsspanning, kentallen, alternatieven voor richtingswerking, polaire diagrammen e.d.).

Technische kwaliteit: Welke technische factoren kunnen invloed hebben op de waargenomen geluidskwaliteit (o.a. impedantie, spanningsoverdracht, gebalanceerde en ongebalanceerde verbindingen, connectoren en kabels, aardlussen, signaalbewerking, routing, lijn- en microfoonniveau, vervorming en dynamisch bereik).

Natuurkundige aspecten: De natuurkundige werking van geluid en de werking van het gehoor (o.a. propagatie van geluid, enkelvoudige en samengestelde periodieke trillingen, ruis, fase, dynamiek, akoestiek, decibel, isofonen, geluidssterkte, gehoorbeschadiging, richtinghoren).

Stereo techniek A: Geluid in stereo voor opname en weergave (o.a. het oor en richting horen, looptijd verschillen, volume verschillen, frequentie voorkeuren, ITU stereo luidsprekeropstelling, stereo afluistering in film en op TV, coïncident stereo, niet coïncident stereo, ruimtelijkheid en plaatsing en multi-microfoon techniek).

Literatuur

- John Borwick, Microphones Technology and Technique, Focal Press
- Michael Williams, Microphone Arrays for Stereo and Multichannel Sound, Recording, II Rostro – 2003 Hoofdstuk 4
- Bert Kraaijpoel, Lesstof microfoons
- Bert Kraaijpoel, Lesstof: Technische kwaliteit van geluid
- Bert Kraaijpoel, Lesstof: stereotechnieken
- Eddy Bögh Brixen, Audio Metering, Broadcast Publishing, Denmark, 2010
- Ben Zijlstra, Keynote Stereo en Microfoons
- Ben Zijlstra, Keynote van Stereo naar Surround

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- een gefundeerde en beredeneerde inschatting maken van de vóór- en nadelen van verschillende microfoons voor het praktisch gebruik tijdens diverse opnamesituaties; daarvoor moet je de eerste-orde richtingskarakteristieken en de daarbij horende karakteristieke eigenschappen van de gangbare microfoons binnen de academiëpraktijk kennen
- de belangrijkste factoren aangeven die bepalend zijn voor de technische kwaliteit van het opgenomen, gemanipuleerde en waargenomen geluid, met aandacht voor elementen die mogelijk beperkingen opleggen.
- de belangrijkste natuurkundige eigenschappen van geluid aangeven, voor zover van belang voor de praktijk van de sound designer
- de belangrijkste fysiologische eigenschappen van het gehoor aangeven, voor zover van belang voor de praktijk van de sound designer
- een verantwoorde keuze maken in stereotechniek voor geluidsoopname en stereo geluidsgebruik tijdens geluidsmontage en mixage, voor zowel documentaire - als fictie film;

daarvoor moet je de verschillende aspecten van stereo geluid kennen en de werking kunnen uitleggen

Competenties

2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

Onderwijsvorm

- huiswerkopdrachten
- hoorcollege
- werkcollege
- responsiecollege
- praktijktesten
- zelfstudie

Contacttijd

54 uur

Docenten

Jillis Molenaar en Bert Kraaijpoel

Toets

- actieve participatie (voorwaarde)
- huiswerkopdrachten
- schriftelijk tentamen met open vragen (1 EC)

Beoordeling

Je krijgt de studiepunten toegekend bij:

- een voldoende voor de huiswerkopdrachten (V / O]
- minimaal 5½ voor het schriftelijk tentamen

Studiebelasting

4 EC (112 uur)

Geluidsoptname voor film

Algemene typering en inhoud

Je leest een aantal artikelen en beantwoordt naar aanleiding van deze artikelen vragen. Aan de hand van filmfragmenten 'kijk' je naar de inhoudelijke eisen ten aanzien van de te gebruiken geluidsapparatuur en werkmethode. Je bestudeert de voor het tweede jaar gebruikelijke mixers, recorders en microfoons: de mogelijkheden, instellingen, aansluitingen, uitsturing bij analoge en digitale geluidsoptname, microfoonophangingen, het gebruik van meerdere hengelmicrofoons, set gedrag en set gebruiken, video-assist, hengelstatief, geluidsassistentie, geluidsrapporten, administratie, script lezen, cameragebruik, lensgebruik en de keuze van werkplek van de geluidspersoon en geluidsassistent.

Literatuur

- Walter Murch, Francis Ford Coppola e.a., Sound for Picture, an inside Look at Audio Production for Film and Television, Mix Books/Hal Leonard Publishing Corporation, Minnesota, 1993
- Handleidingen, geluidsrapporten, scenario's en geluidskoncepten

- Ben Zijlstra, Overdenkingen over geluidsniveaus, Filmacademie 2018
- Ben Zijlstra, Hoofdtelefoons en luidsprekers, Filmacademie 2018

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- in een eindproduct belangrijke beslissingen ten aanzien van werkmethode en geluidsapparatuur onderkennen, inclusief de inhoudelijke overwegingen die daaraan ten grondslag liggen
- vanuit plan van aanpak en scenario benoemen welke uitdagingen voor de geluidsopnamen te verwachten zijn
- de in het tweede jaar gangbare (geluids)apparatuur, voor documentaire - én fictie film, aansluiten en bedienen

Competenties

2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

Onderwijsvorm

- zelfstudie
- werkcollege
- oefeningen

Contacttijd

48 uur

Docent

Jillis Molenaar

Toets

- beantwoording vragen
- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid (geluids)apparatuur

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- vragen
- participatie
- bedieningsvaardigheid

Studiebelasting

3 EC (84 uur)

Geluidsmontage in L/C/R/S

Algemene typering en inhoud

Het Pro Tools geluidsmontage-en mixagesysteem wordt uitgebreid behandeld. Er is aandacht voor anti-RSI gedrag, het inladen van het materiaal (beeld en geluid), de uitwisselingsaspecten van materiaal van en naar de beeldmontage, de algemene geluidsmontagestructuur, de geluidsmontage van synchroon geluid, de instellingen in Pro Tools, de techniek van geluidsmontage en het gebruik van levels en monitoring tijdens de geluidsmontage en mixage.

Je maakt korte praktische oefeningen, gericht op bedieningsvaardigheid en het inhoudelijk gebruik van de middelen.

Literatuur

- Michel Schöpping, checklist Pro Tools, Filmacademie 2020
- Handleidingen, Pro Tools, Eu-control en AVID S1, S3, Dock

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- de gebruikelijke apparatuur in de geluidsstudio's van de Filmacademie in voldoende mate bedienen
- een adequate geluidsmontage structuur opzetten en efficiënt werken met synchroon beeld- en geluidsmateriaal in de geluidsstudio's van de Filmacademie
- de techniek van geluidsmontage gebruiken voor het behalen van een inhoudelijk overtuigend resultaat

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

Onderwijsvorm

- hoorcollege
- werkcollege
- oefeningen

Contacttijd

32 uur

Docent

Michel Schöpping

Toets

- actieve participatie
- technisch resultaat van de oefeningen
- inhoudelijk resultaat van de oefeningen
- bedieningsvaardigheid

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- technisch resultaat
- inhoudelijk resultaat
- bedieningsvaardigheid

Studiebelasting

3 EC (84 uur)

Geluidsmontage en mixage in 5.1

Algemene typering en inhoud

De geluidsmontage en mixage maakt vanaf het tweede deel van het tweede jaar – mede – gebruik van een 5.1 surround geluidsbeeld. Stereo geluidsopnamen worden, afhankelijk van de 'soort' van geluid – sync, wild, atmo, effecten, foley, muziek –, verwerkt in een op bioscoop geluid gerichte 5.1 sessie. De mixage in 5.1 wordt vertaald in een Dolby surround compatible LtRt mix. Na technische uitleg werk je aan praktische oefeningen en verken je zo de verschillende mogelijkheden, oefen je de bedieningsvaardigheid en ontwikkel je het inhoudelijk gebruik van de middelen.

Literatuur

- David Lewis Yewdall, Practical art of Motion Picture Sound, second edit 2003, chapter 14 - Dialog Editing

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- de apparatuur in de geluidsstudio's van de Filmacademie gebruiken t.b.v. het weergeven van surround geluid
- een adequate geluidsmontage structuur opzetten voor stereo geluid t.b.v. 5.1
- de techniek van geluidsmontage gebruiken voor het creëren van een overtuigend surround geluidsbeeld
- een 5.1 mix vertalen in een Dolby compatible LtRt mix die voldoet aan de daarvoor geldende normen

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

Onderwijsvorm

- hoorcollege
- werkcollege
- oefeningen

Contacttijd

18 uur

Docent

Michel Schöpping

Toets

- actieve participatie
- technisch resultaat van de oefeningen
- inhoudelijk resultaat van de oefeningen
- bedieningsvaardigheid

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- technisch resultaat

- inhoudelijk resultaat
- bedieningsvaardigheid

Studiebelasting
2 EC (56 uur)

Theorie in geluidstechniek B

Algemene typering en inhoud

Het technische fundament voor onderdelen van het vak:

Digitale techniek: De lessen geven een samenvatting van eerder behandelde analoge kenmerken en een introductie in belangrijke digitale kenmerken (o.a. sample frequentie, aliasing, bemonstering, woordlengte, dither, synchroniciteit in digitale techniek, rekenen in de digitale wereld, voor- en nadelen van digitale techniek, noise shaping, jitter, foutbehandeling en datareductie).

Geluidsmanipulatie: Je leert om gebruik te maken van filters, galm, limiters, compressors etc., beschikbaar als 'plug-ins' in de geluidsmontage en mixage software, zodat het gebruik van deze plug-ins met theoretische kennis van zaken plaatsvindt en onafhankelijk blijft van het werkplatform.

Stereo en surround techniek: Je raakt bekend met de verschillende aspecten van stereo en surround geluid die op de Filmacademie en in de beroepspraktijk gangbaar zijn. Na zeven intensieve dagen (lesblok A én B) is het merendeel van de theoretische, praktische en filmische overwegingen de revue gepasseerd en kun je een verantwoorde keuze maken in stereo -en surround techniek voor geluidsoptname en stereo -en surround geluidsgebruik tijdens de geluidsmontage en mixage voor zowel documentaire- als fictiefilm.

Levels en meters: Je raakt bekend met alle ins en outs van geluidsniveaus zoals deze zich in de praktijk zullen aandienen tijdens geluidsoptname, geluidsmontage en mixage. Je leert de bioscooppraktijk vertalen naar de dvd- en televisiepraktijk.

Kabels en solderen: Je maakt microfoonkabels en verloopkabels die gebruikt kunnen worden tijdens de tweedejaars oefening. Door het zelf prepareren, aansluiten en solderen krijg je een goed inzicht in gebruikelijke soldeertechniek en aansluitmogelijkheden.

Literatuur

- Bert Kraaijpoel, Lesstof: digitale techniek, Filmacademie 2016
- Bert Kraaijpoel, Lesstof: dynamiek, Filmacademie 2016
- Bert Kraaijpoel, Lesstof: stereotechnieken, Filmacademie 2016
- Bert Kraaijpoel, Lesstof: levels, Filmacademie 2016

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- de belangrijkste fundamentele digitale kenmerken duiden
- de theoretische werkingsprincipes van (digitale) geluidsmanipulatie aangeven en inzetten ter positieve beïnvloeding van het geluidssignaal
- een verantwoorde keuze maken in stereotechniek voor geluidsoptname en stereo en surround geluidsgebruik tijdens geluidsmontage en mixage, voor zowel documentaire - als fictie film; daarvoor moet je de verschillende aspecten van stereo en surround geluid kennen en de werking kunnen uitleggen
- verantwoorde beslissingen nemen over geluidsniveaus in analoge en digitale systemen en geluidsmateriaal afleveren dat voldoet aan nationale en internationale aflever normen
- op professioneel niveau eenvoudige soldeerverbindingen maken en kent de verschillende aansluitnormen voor gebalanceerde en ongebalanceerde verbindingen in mono en stereo

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

Contacttijd

24 uur

Docenten

Jillis Molenaar en Bert Kraaijpoel

Toets

- actieve participatie (voorwaarde)
- huiswerkopdrachten

Beoordeling

Je krijgt de studiepunten toegekend bij:

- een voldoende voor de huiswerkopdrachten (V / O)
- een voldoende beoordeling voor actieve participatie (V/O)
- minimaal 5½ voor het schriftelijk tentamen

Studiebelasting

3 EC (84 uur)

Geluidsarchief en presentatie

Algemene typering en inhoud

Je wordt je bewust van de oneindige variëteit in atmosfeer- en effectgeluiden waarbij wordt gelet op de inhoudelijke en sferische kenmerken in de gevoelswaarde die deze vertegenwoordigen. Je onderzoekt de representatieve kenmerken van opgenomen geluid. Je luistert naar diverse geluidsvoorbeelden met aansluitend discussie; o.a. geluidsmateriaal van Chris Watson, Alan Splet en Bernie Krause. Je maakt een persoonlijk stereo en/of surround geluidsarchief met zelf opgenomen geluid uit de categorieën geofonie, biofonie en/of antropofonie. Het opgenomen geluid voldoet aan inhoudelijke criteria wat betreft dynamiek, opname karakteristiek en opname afstand. Het archief dient van voldoende omvang (minimaal 20 geluidsopnamen met geschikte lengte) te zijn. Er wordt een administratie bijgehouden van het geluid inclusief gegevens over: plaats, tijdstip, opnamemedium, opnametechniek etc. De geluiden worden beschikbaar gemaakt op de server, ter uitbreiding van het geluidsarchief van de academie, zodanig gerubriceerd met metadata in soundminer dat de geluiden toegankelijk worden voor medestudenten. Er volgt een klassikale en auditieve evaluatie tijdens de presentatie van het geluidsarchief door de sound design studenten.

Literatuur

- Verslag van de presentatie van Chris Watson op de School of Sound 2003
- Archief Chris Watson, Alan Splet en Bernie Krause op CD
- Geluidsarchief voorbeelden

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- een meer of minder realistische geluidsomgeving representeren en presenteren via adequate stereo en/of surround geluidopname
- een inhoudelijk inzichtelijke geluidsadministratie afleveren met adequate informatie
- geluidsoptnamen toegankelijk maken voor gebruik in soundminer

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing
6. Organiserend en ondernemend vermogen
7. Communicatief vermogen

Onderwijsvorm

Zelfstudie

Contacttijd

8 uur

Docenten

Jillis Molenaar, Giel van Geloven, Taco Drijfhout

Toets

- representatieve kwaliteit geluidsarchief
- omvang geluidsarchief
- inhoudelijke kwaliteit geluidsadministratie
- toegankelijkheid geluidsmateriaal vanuit soundminer

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor representatie kwaliteit en omvang geluidsarchief inclusief geluidsadministratie en toegankelijkheid voor soundminer

Studiebelasting

5 EC (140 uur)

Commercial 4e jaar

Algemene typering en inhoud

Je verzorgt de geluidsoptname, geluidsmontage en mixage van de commercials van de vakklas cinematography van het vierde jaar. Je doet ervaring op in de 'snelle en perfecte' wereld van de commercial, waar een maximaal resultaat in een minimale tijd telt. Je ontdekt de mogelijkheden van geluid binnen een korte en bondige vertelling met een 'kleinere' dynamiek, bedoeld voor een grote impact in een bioscoop.

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- een inhoudelijke korte en snelle vertelling vertalen in een adequaat sound design
- in zeer beperkte tijd een voldoende inhoudelijk resultaat bereiken in de context van een 'commerciële' vertelling
- een in dynamiek beperkte mixage verzorgen die voldoet aan de gebruikelijke professionele normen

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing
6. Organiserend en ondernemend vermogen
7. Communicatief vermogen

Onderwijsvorm

Praktijkoefening

Contacttijd

4 uur

Docent

Giel van Geloven e.a.

Toets

- actieve participatie
- werken binnen een beperkt tijdsbeslag
- kwaliteit geluidsopnamen
- kwaliteit geluidsmontage en mixage

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- werken binnen tijdsbeslag
- kwaliteit geluidopname
- geluidsmontage en mixage

Studiebelasting

1,5 EC (28 uur)

Voorbereiding 3e jaar

Algemene typering en inhoud

In dit lesblok worden technische onderdelen van het geluidsvak behandeld die voor het derde en vierde jaar van de Filmacademie en voor de beroepspraktijk gebruikelijk zijn: tijdcode, zendermicrofoons, surround opname en afluister mogelijkheden, digitale techniek en levels en meters.

Tijdcode en Sync: De verschillende frame rates, technische uitvoering, user bits, datum user bits, chasing, instant sync, pre-roll, door de '00.00.00.00', het omzetten van frame rates, pull-up en pull-down, tijdcode als geluidsspoor, het signaalniveau van tijdcode, VITC, tijdcode in; film, video, digitale werkstations en moderne locatie-recorders komt aan de orde.

Zendertechniek en praktijk: elektromagnetische golven, amplitude modulatie, frequentie modulatie, het spectrum voor zenders, de frequentiezwaai, het dynamisch bereik, limiting, digitale techniek in zenders, opsteekmicrofoons, de plaatsing van de opsteekmicrofoon, windgevoeligheid, het onzichtbaar gebruik van de microfoon en zender, 'andere' microfoons op de zender, lijnsignaal op de zender, fase van zender en hengelmicrofoon, etc. Er wordt ingegaan op inhoudelijke en vormgevende aspecten aan de hand van voorbeelden uit de beroepspraktijk.

Afluisteren in stereo en surround: De verschillende mogelijkheden worden bestudeerd, met nadruk op de technische specificaties en de vertaling naar een alternatief uitbrengformaat. Je bepaalt de equivalente luidheid (volgens EBU R128) van een commercial en een korte fictie film.

Digitale techniek: Aandachtspunten zijn Interfacing, Synchronisatie, SCMS, Oversampling, DSD, overdenkingen over geluidskwaliteit, etc.

Levels en meters: De afgesproken levels in de bioscoop worden bekeken, evenals de afregeling van de geluidsstudio, de dynamiek tijdens geluidsoptname, levels en eisen bij televisiemateriaal, levels in het digitale domein, de vertaling van analoog naar digitaal, de vertaling van digitaal naar analoog, etc.

Studio set-up en Dante: Er wordt dieper ingegaan op de set-up van de geluidsstudio's, de gebruikte hardware en de inter-connectiviteit middels het Dante netwerk. Aandachtspunten zijn (word) clock-bron, samplefrequentie, het maken, aanpassen en gebruiken van Dante pre-sets.

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- adequaat omgaan met tijdcode voor de op de academie en in de beroepspraktijk gangbare geluids- en film/video-apparatuur
- op basis van de theoretische en praktische kennis de zendermicrofoons zodanig inzetten dat in de filmpraktijk technisch geen problemen ontstaan en inhoudelijke en vormgevende onderbouwing plaatsvindt tijdens geluidsoptname, geluidsmontage en mixage
- afluisternormen voor bioscoop, DVD en TV (b.v. Dolby Digital, Dolby Stereo, DTS, SDDS, Dolby Surround, Pro-Logic en 'gewoon' stereo en mono) herkennen, beschrijven en adequaat inzetten
- door herhaling én verdieping van de opgedane kennis over digitale techniek de praktische inzetbaarheid van deze kennis vergroten
- alle ins en outs van geluidsniveaus zoals deze zich in de praktijk zullen aandienen tijdens geluidsoptname, geluidsmontage en mixage herkennen en benoemen
- alle mogelijkheden voor het functioneel 'verbinden' van de montage- en mixage-studio's begrijpen en gebruiken

Competenties

2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

Onderwijsvorm

- werkcollege
- zelfstudie
- praktijkoefening

Contacttijd

30 uur

Docenten

Jillis Molenaar, Michel Schöpping, Bert Kraaijpoel, Giel van Geloven en gastdocent(en)

Toets

Praktijkoefeningen

Beoordeling

- voldoende beoordeling voor actieve participatie (V/O)
- voldoende beoordeling voor de praktijkoefeningen (V/O)

Studiebelasting
2 EC (56 uur)

Geluid en dramaturgie

Voor wie
Studenten sound design en regie fictie.

Algemene typering en inhoud
Onderzoek naar de betekenisgeving van een geluidsomgeving voor het filmkarakter

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel:

- herken je het belang van een zo vroegtijdig mogelijke keuze ten aanzien van een betekenisvolle geluidsomgeving
- wordt je via experiment en evaluatie duidelijk in welke mate en op welke manier een geluidsomgeving context geeft aan de filmische vertelling

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing
6. Organiserend en ondernemend vermogen

Onderwijsvorm

- werkcollege
- praktijkoefening

Contacttijd

8 uur

Docenten

Giel van Geloven en Danyael Sugawara

Toets

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid van de apparatuur
- inhoudelijk resultaat van de oefening
- technisch resultaat van de oefening

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid
- inhoudelijk - en technisch resultaat

Studiebelasting
1 EC (28 uur)

Muziekplanning en sound design

Algemene typering en inhoud

Aan de hand van praktijkvoorbeelden wordt duidelijk gemaakt waaraan een wel of niet tijdige muziekkeuze te herkennen is. Er wordt ingegaan op belangrijke elementen die problemen hierbij helpen voorkomen. Tevens wordt ingegaan op de rol van de componist en de samenwerking tussen sound designer, regisseur en componist en in hoeverre het aanreiken van een geluidskoncept hierbij bruikbaar kan zijn. De consequenties van de verschillen tussen het directe geluid en de muziek worden onderzocht.

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel:

- zie je het belang in van een zo vroegtijdig mogelijke muziekkeuze, zodat de muziekkeuze een geïntegreerd onderdeel kan vormen van het totale geluidsontwerp
- kun je de werking en de rol van de muziek in een filmconstructie onderzoeken, herkennen en benoemen
- kun je de rol van een componist t.a.v. de dramaturgie van een film duiden
- kun je binnen een gekozen scène een inhoudsvolle geluidsconstructie opzetten door middel van muziek en sound design

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing
6. Organiserend en ondernemend vermogen

Onderwijsvorm

- werkcollege
- praktijkoefening

Contacttijd

18 uur

Docent

Frank van der Weij (gastdocent)

Toets

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid van de apparatuur
- inhoudelijk resultaat van de oefening
- technisch resultaat van de oefening

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid
- inhoudelijk - en technisch resultaat

Studiebelasting

1 EC (28 uur)

Nasynchronisatie en voice over

Algemene typering en inhoud

Je bestudeert de aangeboden literatuur. Er wordt ingegaan op het verschil tussen nasynchronisatie die naadloos moet aansluiten bij het directe geluid vanaf de set of juist zelf een creatieve uiting kan zijn. Er wordt gekeken hoe de klank van het 'set' geluid (exterieur of interieur) benaderd kan worden en in welke akoestische omgeving dat het beste lukt. Samenwerking met acteurs van de Academie voor Theater en Dans in Amsterdam zorgt voor een uitwisseling in ervaringen vanuit acteer- en geluidsperspectief. Behandeld wordt welke aanpak tijdens het nasynchroniseren het meest veelbelovend is om te komen tot een maximale acteerprestatie en dus het beste inhoudelijke resultaat. Daarbij speelt communicatie tussen sound designer, regisseur en acteur een grote rol. Binnen een zeer praktische aanpak worden de mogelijkheden om een 'vette' voice over te realiseren door goed microfoongebruik en de keuze van de juiste richtingsgevoeligheid van de microfoon onderzocht. In dat onderzoek komt de theorie over fundamentele en afgeleide richtingskarakteristieken opnieuw uitgebreid aan de orde (combinatie Drukmicrofoon en Drukgradiënt microfoon). In samenwerking met de vakklas regie documentaire wordt de inhoudelijke werking van de voice over verder onderzocht.

Literatuur

- David Lewis Yewdall, Practical art of Motion Picture Sound, second edit 2003, chapter 15 ADR and looping

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- de werking en rol van nasynchronisatie en voice over in een filmconstructie onderzoeken, herkennen en benoemen
- de rol van een sound designer t.a.v. de acteerprestatie van 'het talent' in een film duiden, mede in de context van de filmische inhoud van een scène
- binnen een gekozen scène een inhoudsvolle nasynchronisatie en voice over realiseren, met een adequate opnametechniek, geluidsmontage en mixage

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen

Onderwijsvorm

- zelfstudie
- werkcollege
- praktijkoefening

Contacttijd

30 uur

Docenten

Giel van Geloven, Michel Schöpping, e.a.

Toets

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid van de apparatuur
- inhoudelijk resultaat van de oefening

- technisch resultaat van de oefening

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid
- inhoudelijk - en technisch resultaat

Studiebelasting

3 EC (84 uur)

Foley

Algemene typering en inhoud

Je bestudeert de aangeboden literatuur en ontdekt de mogelijkheden van foley door het verzorgen van de foley opname en - montage voor een interessante scène uit een bestaande film. Je functioneert afwisselend als foley artist, recording mixer, editor en mixer. De resultaten worden klassikaal beluisterd en besproken en beoordeeld op hun emotionele resultaat.

Literatuur

- David Lewis Yewdall, Practical art of Motion Picture Sound, second edit 2003, chapter 16 Foley

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- de werking en rol van foley in een filmconstructie onderzoeken, herkennen en benoemen
- met behulp van foley opname en - montage de emotionele werking van het geluidsbeeld versterken
- binnen een gekozen scène inhoudsvolle foley realiseren, met een adequate opnametechniek, geluidsmontage en mixage

Competenties

1. Creërend vermogen
2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
4. Samenwerkend vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing
6. Organiserend en ondernemend vermogen
7. Communicatief vermogen

Onderwijsvorm

- zelfstudie
- werkcollege
- praktijkoefening

Contacttijd

18 uur

Docent

Vladimir Rakic

Toets

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid van de apparatuur
- inhoudelijk en technisch resultaat van de oefening

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid
- inhoudelijk - en technisch resultaat

Studiebelasting

1,5 EC (42 uur)

Stereo en surround geluidsopname voor film

Algemene typering en inhoud

Diepgaand onderzoek naar de toepassing en mogelijkheden van coïncidente en niet-coïncidente stereo en surround technieken voor synchrone en niet-synchrone geluidsopname, o.a. aan de hand van klassieke beoordeling van het gebruik van stereo en surround geluid in documentaire filmvoorbeelden. Je bestudeert het werk van de Hr. Lauridsen via het lezen van een AES artikel van Fr. Heegaard. De in het artikel voorgestelde werkwijzen worden door je getest op hun praktische werkzaamheid met gebruik van o.a. twee electrostatische luidsprekers in studio 6.

Daarnaast wordt er kennis gemaakt met de mogelijkheden voor surround muziekopname in de muziekstudio van het Conservatorium van Amsterdam, waarbij ook de coïncidente en niet-coïncidente technieken worden onderzocht.

Literatuur

- Fr. Heegaard, The Reproduction of Sound in Auditory Perspective and a Compatible System of Stereophony, AES E-Library, oktober 1992 based on the work of Mr. Lauridsen
- David Lewis Yewdall, Practical art of Motion Picture Sound, second edit 2003, chapter 10 Custom Recording Sound Effects

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- een gefundeerde keus maken uit de bestaande stereo en surround technieken voor verschillende opnamesituaties, gebaseerd op de inhoud van de film scène en de praktische omstandigheid van het filmen

Competenties

2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen
5. Vermogen tot groei en vernieuwing

Onderwijsvorm

- zelfstudie
- werkcollege
- praktijkoefening

Contacttijd

12 uur

Docent

Jillis Molenaar, gastdocent(en) Taco Drijfhout, Attie Bauw (CvA)

Toets

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid van de apparatuur

Beoordeling

[V / O] beoordeling voor:

- actieve participatie
- bedieningsvaardigheid

Studiebelasting

1 EC (28 uur)

Geluidsanalyse eindexamenfilms

Algemene typering en inhoud

Trainen in het analyseren van geluid bij film, zodat de in de praktijk gebruikelijke techniek, theorie en inhoud, inzichtelijk toegankelijk en bereikbaar wordt voor je toekomstige projecten. Geluidsanalyse, aan de hand van een checklist, van eindexamenfilms van lichting 2021. Onderwerp van de analyse: welke geluidselementen zijn gebruikt, voorgrond en achtergrond, geluidsgrenzen, het directe geluid, nasynchronisatie, akoestiek van de geluidselementen, hoorbare montage, onhoorbare montage, synchroon of asynchroon geluid, synchrese, hoe moeten we luisteren, gehoorpunt, wat zie ik van wat ik hoor en wat hoor ik van wat ik zie. Je maakt een schriftelijke geluidsanalyse van drie eindexamenfilms op maximaal drie A4 per film, met een motivatie voor de filmkeuze en een beknopte weergave van het verhaal met de dramatische accenten, vergelijkbaar met de geluidsanalyse uit het eerste jaar. Er wordt gebruik gemaakt van de maskeer methode en de terminologie en theorie van de eerstejaars leerstof. De analyse sluit af met een stevige en toepasselijke conclusie. Structuur en presentatie vormen belangrijke aandachtspunten.

Literatuur

- Michel Chion, Audio Vision, Sound on Screen, Columbia University Press, New York, USA, 1994
- Ben Zijlstra, leerstof cinematografisch geluid propedeuse 2020-2021
- Diverse auteurs, Artikelen The School of Sound

Leerdoelen

Na afloop van dit onderdeel kun je:

- een filmverhaal analyseren op inhoudelijk geluidsgebruik
- geluidsmechanismen inhoudelijk onderkennen en omschrijven

Competenties

2. Onderzoekend vermogen
3. Ambachtelijk vermogen

Onderwijsvorm

Zelfstudie

Contacttijd

0 uur

Docent

Jillis Molenaar

Toets

De analyse

Beoordeling

Minimaal een 5 ½ voor de analyse

Studiebelasting

2 EC (56 uur)

BIJLAGE 1. DE EINDCOMPETENTIES VAN DE OPLEIDING

1. Creërend vermogen

De afgestudeerde maakt filmisch werk waarin relevante verhalen vanuit een artistieke visie worden verteld.

Gedragindicatoren:

- signaleert relevante ontwikkelingen in heden en verleden, onderzoekt de eigen fascinaties en vertaalt deze naar ideeën voor authentieke filmische verhalen.
- vertelt deze verhalen vanuit het eigen specialisme voor verschillende platforms en formats.
- creëert in samenwerking met anderen hoogwaardige filmische content in aansprekende vormgeving in beeld en geluid.
- ontwikkelt een artistieke visie en een onderscheidende signatuur.
- plaatst zichzelf en eigen werk in een breder (inter)cultureel, maatschappelijk en internationaal perspectief
- maakt effectieve keuzes in dramaturgie, storytelling en vormgeving in beeld en geluid in relatie tot beoogde doelgroepen.

2. Onderzoekend vermogen

De afgestudeerde komt door onderzoek en reflectie tot inzicht en kennis voor filmisch werk.

Gedragindicatoren:

- verkent en experimenteert en zet bevindingen in voor de verdere ontwikkeling van eigen werk.
- formuleert relevante beroepsvragen.
- verzamelt, analyseert en interpreteert ervaringen en gegevens op een systematische manier en trekt op grond hiervan conclusies.
- onderbouwt en benut de resultaten van (eigen) onderzoek voor de ontwikkeling van filmisch werk of het specialisme.
- maakt gebruik van uiteenlopende (artistieke, ambachtelijke, theoretische en maatschappelijke) bronnen voor de ontwikkeling van eigen filmische werk.
- beoordeelt eigen en andermans werk en werkwijze op intenties, artistieke waarde en publieke perceptie.

3. Ambachtelijk vermogen

De afgestudeerde hanteert vakmatig een breed scala aan instrumentele kennis en vaardigheden bij het produceren van onderscheidend filmisch werk.

Gedragindicatoren:

- past specialistisch vaktechnisch instrumentarium toe.
- vertaalt kennis van de mogelijkheden en onmogelijkheden van aanverwante vakdisciplines naar een optimale eigen bijdrage.
- analyseert en benoemt de mogelijke en gewenste effecten van het verhaal en zet bewust, vanuit de eigen discipline, filmische uitdrukkingsmiddelen in om deze werking te realiseren.
- stemt eigen handelen effectief af op de verschillende fases van ontwerp- en maakprocessen.
- maakt gebruik van kennis van internationaal filmrepertoire, cultuurgeschiedenis en ontwikkelingen in het hedendaagse (inter)culturele landschap.

4. Samenwerkend vermogen

De afgestudeerde draagt constructief bij aan de samenwerking in het (film)team.

Gedragsindicatoren:

- kent de eigen kwaliteiten en valkuilen binnen samenwerkingsprocessen.
- draagt actief bij aan het groepsproces.
- gaat verantwoordelijk, flexibel en respectvol om met de verschillende rollen, verantwoordelijkheden, belangen, persoonlijkheden en achtergronden in samenwerkingsverbanden.
- vraagt, geeft en ontvangt feedback op een constructieve manier.

5. Vermogen tot groei en vernieuwing

De afgestudeerde kan eigen werk en werkwijze blijvend ontwikkelen en verdiepen en levert hierdoor een bijdrage aan de ontwikkeling van de filmkunst en het vakgebied.

Gedragsindicatoren:

- heeft inzicht in de eigen talenten en mogelijkheden en reflecteert op de eigen persoonlijke ontwikkeling in relatie tot de eigen positie in de sector.
- gebruikt reflecties om eigen visie en werk verder te ontwikkelen en zich te positioneren: ten opzichte van vakgenoten, in een breder kunst domein en in maatschappelijke perspectief.
- integreert technologische, inhoudelijke en artistieke vernieuwingen in eigen vakmanschap.
- is actief met eigen scholing en staat open voor collegiale toetsing en kennisdeling.

6. Organiserend en ondernemend vermogen

De afgestudeerde kan een professioneel bestaan opbouwen en de eigen projecten effectief organiseren in een (inter)nationaal opererend werkveld.

Gedragsindicatoren:

- signaleert kansen en toont zich inventief in het gebruik van creatieve processen, formats en workflows.
- past kennis toe van persoonlijke marketing en (nieuwe) verdienmodellen en maakt daarbij gebruik van relevante platforms.
- vertaalt kennis van productie, marketing en distributie naar de eigen beroepspraktijk
- vertaalt (beperkte en veranderende) voorwaarden in tijd, geld en kwaliteit naar passende werkprocessen.
- organiseert eigen werkprocessen in onderlinge samenhang en maakt bewust afwegingen tussen artistiek hoogwaardig werk, financieel lucratief werk en investeringen in toekomstig werk.
- stelt zich flexibel op in uiteenlopende beroepssituaties, maar bewaakt de eigen voorwaarden.

7. Communicatief vermogen

De afgestudeerde is in staat tot effectieve interactie binnen uiteenlopende beroepscontexten.

Gedragsindicatoren:

- communiceert gericht mondeling en schriftelijk via (sociale) media binnen een interdisciplinaire, interculturele en internationale arbeidsomgeving.
- verwoordt eigen artistieke ideeën, concepten, visies, keuzes en werkwijzen helder en in passende vormen tegenover derden.
- genereert actief bekendheid en/of mogelijkheden voor eigen werk.

